

Donderdag 15 september 1915 – avondeditie

België eist de volle verantwoordelijkheid op voor zijn daden.

Men schrijft ons van Belgische zijde:

Het lijkt of de gezaghebbende Duitse en Oostenrijkse woordvoerders de Belgen met hun woorden voortaan wat willen sparen. Men hoort nu weinig meer over de schuld van België en de laatste publicaties van knipsels uit het archief van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken werden niet meer gedaan om te laten vermoeden dat België reeds bij voorbaat zijn neutraliteit zelf geschonden had, maar om daarmee, zoals de NRC het zo tekenend zegde in het ochtendblad van 29 augustus II., knuppels in het hoenderhok te gooien.

De openbaar gemaakte zinsneden uit brieven van Belgische diplomaten, waarin vertrouwen uitgedrukt wordt in Duitsland en wantrouwen in de Engelse en Franse diplomatieke onderhandelingen bewijzen eerder met welk een onbevangen geest de Belgische vertegenwoordigers in den vreemde hun gouvernement inlichtten. Maar ze zijn met opzet zo gekozen en geschikt dat de schuld van het zware lot, dat over België gekomen is, verschoven wordt op België's medestrijders.

Deze bedoeling blijkt nog duidelijker wanneer men overeenkomstige uitlatingen in de voornaamste persorganen even naast elkaar plaatst. Die aanhalingen kunnen daartoe volstaan.

De heer von Jagow, rijkssecretaris van buitenlandse zaken, verklaarde in een interview, verschenen in de Amerikaanse pers en overgenomen in de Duitse pers, o.m. in het Berliner Tageblatt: "België werd in de oorlog meegesleept door Engeland, terwijl

Duitsland het land liefst buiten de strijd had gehouden en zijn onafhankelijkheid en neutraliteit liever behouden had.”

De Norddeutsche Allgemeine Zeitung zegde in zijn antwoord op de redevoering van Sir Edward Grey te Londen uitgesproken: “Wanneer België in de huidige oorlog werd meegesleept, dan draagt Sir Edward Grey geheel alleen daarvan de verantwoordelijkheid. Hij haalde het Belgische gouvernement er toe over om zich te verzetten tegen de inval der Duitsers (Engels blauwboek, n° 155), terwijl de koning der Belgen zich ertoe bepaald had een diplomatieke tussenkost te verzoeken om de onschendbaarheid van België te garanderen (Engels blauwboek, n° 153).”

Ook de Oostenrijkse officiële pers is in die mening meegegaan. De Weense Neue Freie Presse schreef in haar n° 55 van dit jaar: “De Engelsen hebben, door alle mogelijke beloften, de Belgen er toe aangezet om de roekeloze onderneming van de gewapende tegenstand te wagen, maar naderhand hebben zij het land, dat op hun hulp rekende, in de modder laten zitten.”

Door het geregeld verschijnen van dergelijke uitlatingen zou de mening kunnen postvatten als zou België, aangezet en misleid, slechts de wapens opgenomen hebben op het verzoek van Engeland.

Het zal goed zijn deze mening te toetsen aan de feiten. Dit korte en zakelijk onderzoek kan trouwens zeer leerzaam zijn in vele opzichten. Eer ik de loop van het onderzoek neerschijf, deel ik de uitslag mede: België heeft op het verzoek om de Duitse jagers over zijn grondgebied te laten trekken een weigerend antwoord gegeven, en werd van dat ogenblik af door Duitsland als de ergste vijand behandeld. Welnu, het belangrijk besluit om het Duitse verzoek te weigeren heeft België genomen alleen en onafhankelijk van elke buitenlandse invloed.

Er waren allereerst redenen om dat verzoek te weigeren, die zich opdrongen buiten alle buitenlandse invloed om: de bindende plicht van neutraliteit dwong ertoe en de hogere belangen van het land vereisten het.

Inderdaad had het Belgisch gouvernement niet eens het recht een vreemd leger over zijn grondgebied te laten heen trekken, ook al was de regering daartoe geneigd. België is medeondertekenaar van het traktaat van 1839 en is aldus tegenover Engeland, Oostenrijk-Hongarije, Frankrijk, Pruisen en Rusland gehouden niet alleen niet zelf buiten zijn neutraliteit te treden, maar ook deze, wanneer ze aangetast wordt, te verdedigen met alle middelen die het tot zijn beschikking heeft. Het had dus tot plicht te beletten dat het leger van gelijk welk ondertekenaar van het traktaat over zijn grenzen zou heen schrijden om een andere aan te vallen. Niet alleen dus was het een recht van België, als soevereine staat, gewapenderhand tegen de indringer op te treden. Dit was ook een volstreekte en bindende verplichting, waaraan het land zich niet kon onttrekken, noch uit eigen verlangen, noch op het verzoek van Duitsland alleen.

Het hoger belang van het land moest trouwens de Belgische regering stuwen in de richting, die ook de plicht haar deed inslaan. Van zodra de neutraliteit van België geschonden werd, waren Engeland, Frankrijk en Rusland, die naast en met Oostenrijk-Hongarije en Pruisen die neutraliteit te waarborgen hebben, gerechtigd, ook ongevraagd, op te komen tegen die schending. Was dan het Belgisch gouvernement zo zwak en zo onrechtvaardig geweest om toe te geven aan de Duitse sommatie, dan had het toch het land niet kunnen vrijwaren voor de gruwelen en de puinen die de oorlog verwekt. Erger nog: het had België onvermijdelijk overgeleverd, bij het sluiten van de vrede, aan een politieke onderworpenheid tegenover de winnende partij. Door zijn deloyaliteit zou België aldus zijn eerlijke naam in de wereld verloren hebben.

Ook de loop der gebeurtenissen van 2 tot 5 augustus 1914 bevestigt onweerlegbaar dat de Belgische regering het besluit om de onzijdigheid van het land te verdedigen, genomen heeft, zonder de minste druk van buiten en geheel uit eigen wil. En daarenboven zijn de teksten van de documenten daar om te bewijzen dat, wanneer het ogenblik gekomen was, door België zelf niet alleen verzocht werd om een diplomatieke tussenkoms, maar ook om een gewapende hulp van de garanderende mogendheden.

De 2^e augustus 1914, om 7 uur 's avonds, ontving de minister van buitenlandse zaken van België, uit de hand van de Duitse gezant te Brussel, de nota (het ultimatum) waardoor vrije doortocht gevraagd wordt voor de Duitse legers over het Belgisch grondgebied (Belgisch Grijsboek, n° 20).

In die nota wordt op gebiedende wijze gesproken, ze is een onmiddellijke bedreiging tegen de Belgische neutraliteit: die toon was onverwacht. Enkele uren tevoren hadden de Duitse gezant en de Duitse militaire attaché zich nog borg gesteld voor de vriendelijke gevoelens van Duitsland tegenover België. Een ministerraad wordt bij hoogdringendheid bijeengeroepen en ook de ministers van staat worden daartoe uitgenodigd. Hij komt bijeen om 9 uur 's avonds onder het voorzitterschap van de koning; na beraadslaging neemt men er een besluit; het weigerend antwoord wordt dezelfde nacht opgesteld en de volgende morgen, 3 augustus, om 7 uur 's morgens reeds overhandigd, dus op de buitengewoon korte tijd, die aan België tot bedenken overgelaten werd door het Duitse gouvernement.

Het was feitelijk onmogelijk dat in de korte tijdsperiode van één nacht, België bij het bruusk initiatief van Duitsland door een andere vreemde mogendheid zou bewerkt zijn geworden. En even onmogelijk was het dat België intussen in het buitenland om raad zou vragen over de keuze, die het zo plotseling te doen had of, vooraleer

te beraadslagen, zich zou verzekeren van de steun der mogendheden, die de neutraliteit van België moesten garanderen.

Eerst in de loop van 3 augustus verwittigt de minister van buitenlandse zaken van België telegrafisch de Belgische gezanten in het buitenland over het verzoek van Duitsland en het antwoord dat België uit eigen beweging gegeven had (Belgisch Grijfsboek, n° 23). Dan eerst, en niet vroeger, worden dit verzoek en dit antwoord ter kennis gebracht van Sir Edward Grey door de Belgische Legatie te Londen. Daarop vergadert het kabinet te Londen. De gezant van België te Londen verneemt van Sir Edward Grey dat, als de neutraliteit van België geschonden wordt, Engeland de oorlog zal verklaren aan Duitsland (Belgisch grijsboek, n° 26). Intussen doet de koning der Belgen, in een telegram aan de koning van Engeland, een beroep op een diplomatieke tussenkomst van het Britse gouvernement tot bescherming van de neutraliteit van België (Engels Blauwboek, n° 153, Belgisch Grijfsboek, N° 25).

De 4^e augustus, om 6 uur 's morgens, verwittigt de heer von Bulow-Salensko, Duits gezant te Brussel, de heer Davignon, Belgisch minister van buitenlandse zaken, dat, tengevolge van de weigering door de regering van koning Albert gegeven op het verzoek om vrije doortocht te verlenen aan de keizerlijke troepen, deze toch het Belgisch grondgebied zullen binnendringen, "zo nodig door geweld van wapens" (Belgisch Grijfsboek, n° 27).

Enkele uren daarna, in de morgen van 4 augustus, ontvangt het Belgisch hoofdkwartier de tijding dat het vaderlands grondgebied geschonden werd. Een ministerraad wordt bijeengeroepen en neemt het besluit een beroep te doen, ditmaal op de gewapende tussenkomst van de garanderende mogendheden, op wiens hulp men nog kan rekenen ter verdediging van het Belgisch grondgebied (Belgisch Grijfsboek, n° 40). Te Brussel blijft men in angst wachten op

het antwoord dat de mogendheden zullen geven, terwijl intussen het Belgisch leger reeds aan het strijden is.

Dezelfde dag nog verneemt de Belgische regering wat de bedoelingen zijn van Groot-Brittannië. Aan de ene zijde laat Sir Edward Grey te Brussel weten dat, “indien Duitsland een pressie uitoefent met het doel België te verplichten zijn rol van neutraal land prijs te geven, de regering van zijne Britse majesteit er op rekt dat België met alle mogelijke middelen weerstand zal bieden” (Sir Edward Grey twijfelde er dus nog aan of Duitsland zijn bedreiging wel zal uitvoeren), en hij voegde er bij, dat “de regering van zijne Britse majesteit in dat geval bereid is zich bij Rusland en Frankrijk te voegen, indien België het verlangt, om de Belgische regering zonder verwijl een gemeenschappelijke actie aan te bieden, die ten doel zou hebben, weerstand te bieden aan de maatregelen van geweld door Duitsland tegen België gebruikt.” (Belgisch Grijsboek, n° 28). Aan de andere kant verneemt de Belgische regering van zijn gezant te Londen, dat dezelfde mededeling, met het aanbod om mee te strijden, niet uitsluitend aan België gedaan werd, maar tegelijkertijd aan de drie koninkrijken Noorwegen, Nederland en België (Engels Blauwboek, n° 153; Belgisch Grijsboek, n° 37).

’s Anderendaags, 5 augustus, deelt de Engelse gezant te Brussel aan de Belgische regering mede, dat Engeland “de gemeenschappelijke actie met het doel Duitsland te weerstaan, beschouwt als in werking getreden en gerechtvaardigd door het traktaat van 1839”. (Belgisch Grijsboek, n° 48). Eerst van dit ogenblik af is de houding van het Brits gouvernement ten opzichte van België vastgesteld en kan de Belgische regering rekenen op de hulp van het Britse leger.

Uit deze chronologische opvolging van feiten blijkt:

1°. Dat België het antwoord op het Duits ultimatum geheel uit eigen beweging gegeven heeft;

2°. Dat van dit ogenblik af en door zijn weigering, de Belgische regering aan Duitsland te kennen gegeven heeft dat het vast besloten was met alle middelen die het tot zijn beschikking had te weerstaan tegen alle aantasting op zijn recht. (Belgisch Grijsboek, n° 22);

3°. Dat, wanneer in zijn telegram van 3 augustus aan de koning van Engeland, de koning van de Belgen zich beperkte tot een beroep op een diplomatieke tussenkomst van de Britse regering, dit gebeurde omdat de Duitse regering aan België nog niet had bekend gemaakt dat zij de bedreiging, in het ultimatum van 2 augustus vervat, zou ten uitvoer brengen en dat er nog geen enkele vijandelijke daad was voorgevallen;

4°. Dat de Engelse nota van 4 augustus, waardoor aan de Belgische regering werd medegedeeld dat “de regering van zijne Britse majesteit er op rekent dat België met alle mogelijke middelen weerstand zal bieden “tegen de Duitse bedreiging van schending der Belgische neutraliteit, eerst gekomen is nadat de Belgische regering zelf het besluit genomen had om aldus te handelen, nadat dit besluit, reeds de 3° augustus, was medegedeeld aan Duitsland, en zelfs nadat de Duitse gezant te Brussel aan België bekend gemaakt had dat Duitsland de bedreiging, vervat in zijn ultimatum van 2 augustus, zou uitvoeren;

5°. Dat dezelfde Engelse nota van 4 augustus voor de eerste maal aan het Belgisch gouvernement mededeelde wat de Britse regering voornemens was te doen in het geval – te Londen toen nog als twijfelachtig beschouwd – de Belgische neutraliteit zou geschonden worden; en dat op dit ogenblik de Duitse troepen reeds de Belgische

grens hadden overschreden en gestuit waren op de verdedigers van de Belgische neutraliteit;

6°. Dat de Belgische regering gewacht heeft tot de Duitse legers op zijn grondgebied getreden waren, om een beroep te doen, de 4^e augustus, op de gewapende hulp van Engeland, Frankrijk en Rusland in hun hoedanigheid van garanderende mogendheden. (Belgisch Grijfsboek, n° 40);

7°. Dat eerst de 5^e augustus de Belgische regering kennis kreeg van het antwoord van Engeland op dit beroep en van het besluit der Engelsen om werkdadig mee te helpen aan de verdediging der Belgische neutraliteit; toen was het Belgisch leger reeds sedert vierentwintig uur in strijd met het Duitse leger.

Uit dit alles kan men opmaken dat België het besluit tot het verdedigen van zijn neutraliteit genomen heeft, geheel alleen, in volle vrijheid en volstrekt onafhankelijk van alle vreemde inmenging.

En meer dan ooit staat België erop om de volle verantwoordelijkheid van zijn eerlijke houding te dragen.

Koning Albert der Belgen heeft benoemd tot ridder in de orde van Leopold II de dames Rolin-Hymans en Pir, om de verdienstelijke wijze, waarop zij de washuizen van De Panne en Calais hebben ingericht en besturen.

De koning heeft voorts, "willende het schoon verdrag vereren der Belgische burgers, die ter gelegenheid van de gebeurtenissen van de oorlog 1914-1915 zich bijzonder onderscheiden door hun toewijding aan het vaderland" het burgerlijk kruis 1e klasse 1914-1915 verleend aan mevr. weduwe Maria-Theresia Deboeuf, genaamd "de Joconde" van Oudekapelle.

Na een jaar – (KVdW).

Geestelijke hongersnood.

Brussel, 10 september.

Ik heb vanochtend de boekantiquariaten afgelopen; ik heb een exemplaar der eerste editie van Léon Bloy's "Désespéré" ontdekt en een dito van Rachilde's "Démon de l'Absurde", met opdracht aan een jong gestorven Belgisch schrijver, dat mij indertijd ontstolen is, teruggevonden; een litho van Henry de Groux heeft mij in gedachten teruggevoerd naar de eerste salons der "Libre Esthétique", die ik, haast een knaap nog, bezocht. En nu ben ik vol bittere weemoed ...

Die weemoed, hij komt niet voort uit afgunst; hij is niet toe te schrijven aan de nijd, dat deze tijden van gedwongen spaarzaamheid mij het bezit van deze geliefde dingen ontzeggen: ik ken mijzelf genoeg om te weten, dat ik zeer goed kan genieten zonder begeren, en dat de vreugde van mijn ogen zelden met een drang naar eigendom, met hebzucht of zelfs maar verlangen gepaard gaat. Is die weemoed dan misschien niet dan het dierlijke gevoel dat op genot volgt; de treurigheid die ook in hogere, geestelijke orde ontstaat uit voldaanheid, en die ons bij het volmaakte de tranen in de ogen kan brengen? Maar heb ik dan werkelijk genoten? Heeft het feit, dat de plots losgebroken regen mij gedreven heeft naar de overdekte galerijen waar de boekverkopers hun uitstalling hebben, en ik er toevallig een paar dingen heb gevonden die mij hebben geïnteresseerd, - heeft dat heel gewone uit het quasi dagelijkse leven wel de betekenis en waarde van een plotse genieting, die lang in het geheugen naleeft? Ach, ik heb alleen de voldoening, te weten waar mijn "Démon de l'Absurde" beland is, en tegen hoeveel geld ik hem terug kan krijgen. Die weemoed dan, waarvan ik slechts weet dat hij

zeer stellig verband houdt met mijn slenteren tussen boeken en platen; die weemoed ... maar is hij werkelijk weemoed? ...

Ik zou op dit nogal weinig belangrijke voorvalletje niet aandringen, op de erdoor bewerkte gemoedstoestand zeker niet dieper ontledend ingaan, indien mijn constatering werkelijk een louter persoonlijke was, zoals op eerste zicht kon worden verondersteld. Maar dat juist is zij niet, en ten bewijze: geen tien dagen geleden bekende mij een historicus, die ik niet voor sentimenteel houd en wie de gestadige, de pijnlijke zelfanalyse van sommige letterkundigen wel zo goed als vreemd zal zijn, een zelfde gevoel in gelijkaardige omstandigheden. Het is wel of onder al de gestudeerden en intellectuelen, en voor een deel ook onder de artiesten (bij deze laatsten echter in veel geringer mate) een zelfde ziekte was gaan heersen, of althans een zelfde nood, die zich openbaart in een zelfde weemoed.

Weemoed? ...

Kijk, ge zijt lange tijd, maanden misschien, van huis weg en op reis geweest. Niemand hebt gij in uw woning achtergelaten; in alle veiligheid trouwens, heeft zij onder gans uw afwezigheid leeg gestaan. Zekere dag nu komt gij terug; ge zijt er lang genoeg van verwijderd geweest, om weer naar de vertrouwde woonst te verlangen; nog steekt gij de sleutel niet op de deur, of uw nieuwsgierigheid gaat reeds met behaaglijkheid gepaard. En inderdaad, nauwelijks zijt ge binnen, of ge vindt met welgevallen de oude leunstoel weer in de gezellige studeerkamer; vertrek aan vertrek, plekje aan plekje wekken herinneringen aan de oude, nu herwonnen huiselijkheid. Herwonnen? Neen eigenlijk niet. Het staat daar alles nog wel als vroeger; geen vreemde hand heeft ook maar iets aangeraakt; ge hebt wel degelijk het bewustzijn, hier de meester te zijn gebleven. En toch ... Ge gaat uzelf bekijken in de spiegel: het is

of de spiegel u onverschillig geworden is. Ge verschuift een meubel: het wekt door heel het huis een galm, die vreemd aandoet. Heel uw huis, dat ge zo goed herkent, is als oneigen geworden; ge voelt er u als in een hotelkamer; er hangt als nonchalante ijle om u. En ge zoekt naar de reden ervan, en die reden vindt ge eerst - als ge naar de pendule hebt gekeken. Die pendule staat natuurlijk stil; waar ge de andere klokken in huis, al de andere klokken ziet, staan zij, even natuurlijk, ook stil. En nu weet ge, wat het is, dat ijle, dat ledige, dat vreemd afwezige; terwijl ge, in een andere wereld, voortleefde, - is het leven hier blijven stilstaan ...

Die gewaarwording nu, welke ge ongetwijfeld kent: ik heb er u aan willen herinneren omdat het gebrek, waar thans zo velen, die hoofdzakelijk naar de geest leven, aan lijden, er op tweeërlei wijze mee overeenkomt.

Neen, het is geen eigenlijke weemoed die ons overmeestert, telkens als wij terugkeren tot onze vroegere bezigheid, deze van voor de oorlog, en die voor velen door de oorlog werd afgebroken: het is een gevoel van ledigheid, van verloming en verdoving, van apathie en wezenloosheid. Mijn vriend de historicus heeft, om de gevaarlijke verveling te weren, weer deze of gene studie ter behandeling opgenomen; deze advocaat heeft nu in werkelijkheid al de nodige tijd om zich geheel aan volkenrecht over te leveren; weer zit gene filoloog in zijn teksten. Al moeten wij ons het kopen ten strengste ontzeggen: de boekenstalletjes bieden ons opnieuw menige aangename verrassing aan. En trouwens, maanden al is, zij het dan ook maar een paar uren per dag, de Koninklijke Bibliotheek voor de werkers weer toegankelijk. Het werken zelf echter, de werklust, de opgezweepte werkdrijf die sommigen zo gelukkig maken kan: zij zijn dood, - neen: zij zijn afwezig, zij zijn ... elders.

Want - en dit moge blijken, de tweede gelijkenis te zijn met het huis waar eveneens niets uit verwijderd werd, doch waar het leven stil in staat - want: ons geestelijk bezit is ons als afgenomen; de oorlog heeft, als het ware, de draad van ons geestelijk bestaan doorgesneden; nooddrift van brein en hart is gaan ontbreken of wordt ons althans onthouden; veel meer dan stoffelijke, lijden wij geestelijke hongersnood.

Niet in de zin dat alle boekenkasten zouden leeggeplunderd zijn; alles is er nog zoals voor de oorlog; ons werk materiaal is compleet en onbeschadigd. Maar ... sedert dertien volle maanden is er niets bijgekomen; sedert dertien volle maanden is er stilstand, is er een gaping in ons geestelijk bestaan gekomen. Wij leven nog in het verleden; of beter: wij kunnen er nog in leven. Maar daarmee uit. Er is een eindpunt gesteld; onze werkzaamheid kent haar beperking. En juist daarom, omdat morgen ons vreemd is en zelfs onbestaand, omdat zelfs heden feitelijk niet gaat dan tot 4 augustus 1914, daarom juist vervalt ook het verleden, kunnen wij er ons moeilijk aan geven, hebben wij het niet meer zo lief als voor de oorlog. - Er wordt verteld van Legouvé, geloof ik, dat hij aan een kandidaat tot de Académie française, die bij de grijsaard de gebruikelijke opwachting kwam maken en hem aan zijn geschriften herinnerde, glimlachend verontschuldigend ten antwoord gaf: "Monsieur, à mon âge on ne lit plus: on relit". Is het omdat wij nog zoveel jonger zijn dan de tachtigjarige Legouvé? Ik weet met stelligheid dat wij aan herlezen niet genoeg hebben; dat wij hongeren naar nieuws, naar al de boeken die in het afgelopen jaar over de wereld moeten verschenen zijn, en die wij niet hebben kunnen lezen, en die wij zelfs niet mochten zien liggen in de uitstalling der boekhandelaars. Wij hebben behoefte aan het gevoel van geestelijke levenscontinuïteit. Wij lijden onder de twijfel aan geestelijk voortbestaan, of beter aan de kennis daarvan. En dat gevoel doet ons walgen voor de geliefdste onder de

oudere boeken: zij zijn als dood, vermits zij voor ons geen nieuwe boeken in het leven meer roepen.

Het verlamt in ons alle werkzucht; wij ondergaan een zelfde gebrek als het gebrek aan eetlust van herstellenden aan wie lange tijd alle eten onthouden werd. En daarom gaan wij zelfs naar de bibliotheek niet meer, de bibliotheek die niets van haar schatten verloren heeft, maar waar de zaal der tijdschriften gesloten is: de zaal waar de geleerde het dagelijkse leven van zijn wetenschap kon volgen, waar de letterkundige of zelfs de eenvoudig belangstellende de literaire stromingen in Europa tot eigen aandrift of alleen maar als een nobele tijdpassering maand aan maand nagaan kon.

En dat gebrek aan nieuws, aan voortgezet leven, dat nog alleen in Duitse oorlogsliteratuur - die niet iedereen lust - enige leniging vindt; zelfs oude papierwormen, versufte paleologen, vermolmde archivarissen sterven er aan. Men dacht ze voor het leven van heden en morgen gesloten. Als wij hongeren zij er naar, omdat het leven, het steeds voortdringende leven, het onsterfelijke leven nu eenmaal onverwoestbaar oppermachtig is. Zij herinneren mij, die schijnbaar van het leven afgesloten, aan die oude vriend van mij die, eigenlijk omdat hij heel weinig geld had, maar met de mening het uit overtuiging te doen, een uiterst vereenvoudigende vegetariër was geworden. Urenlang kon hij praten over zijn afschuw voor het vlees der dieren. Maar toen hem, zekere avond, een lekker geurende biefstuk werd voorgezet, viel hij, niettegenstaande zijn zo oprecht gemeente theorieën, in onmacht van vreugde. En zo vergaat het thans zelfs onze meest archaïserende intellectuelen. Stel u dan de geestelijke hongersnood voor van dezen, die zich geheel aan morgen hebben gewijd! ...

Uit België.

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft een verordening afgekondigd over het bestraffen van benadeling wegens Duitsgezinde houding.

Ze luidt aldus: Art. 1. Al wie poogt anderen door het opmaken van zwarte lijsten of bedreigen met benadeling of dergelijke middelen in hun goed of broodwinning schade te berokkenen, omdat zij Duitsers zijn, met Duitsers betrekkingen onderhouden of een Duitsgezinde houding aannemen, wordt met ten hoogste twee jaar gevangenis of met ten hoogste 10.000 mark boete gestraft. Boete kan ook tegelijk met gevangenisstraf worden uitgesproken.

Ondergaat dezelfde straf diegene, die om een der vermelde redenen iemand anders beledigt of mishandelt, of door bedreigen met benadeling of dergelijke middelen anderen tracht te beletten een Duitsgezinde houding aan te nemen. Wordt een der volgens lid 1 en 2 strafbare handelingen door verscheidene personen gemeenschappelijk begaan, die zich tot dat doel verbonden hebben, zo wordt elke deelnemer aan zulke bond als dader gestraft. In dit geval kan de straf tot vijf jaar gevangenis verhoogd worden.

Art. 2. Bevoegd zijn de krijgsrechtbanken.

Men schrijft ons uit Yerseke:

De mosselhandel op België breidt zich snel uit. Het aantal scheepjes dat er aan deelneemt, bedroeg aanvankelijk (d.i. een week of zes geleden) ongeveer tien, thans liggen er 20 gereed om hun geluk te beproeven, en daar de handel gunstige resultaten oplevert, is verdere uitbreiding te verwachten. De vaartuigjes laden gemiddeld 100 ton en iedere week kan een reis gedaan worden. Alles gaat tot heden naar Brussel. Ook Bruinisse en Tholen nemen druk aan deze handel deel.